

*Пилипшин П. Б.,**кандидат юридичних наук,**докторант кафедри теорії та історії держави і права**Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

МОНАДОЛОГІЯ ЯК ПОВОРОТ ДО ОСМИСЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ У ФІЛОСОФІЇ ПРАВА Г. ЛЕЙБНІЦА

Анотація. У статті робиться спроба розкриття індивідуалізму через монадологію Г. Лейбніца. Завдяки монадології Г. Лейбніца людина стала розглядатись як індивід, якому притаманні свої відмінності, особливості розвитку та здатність до самодіяльності, пізнання, аналізу, інтерпретації тощо. Завдяки здобуткам монадології філософія права поставила на перше місце автономію, свободу та природні потреби окремого індивіда, розуміючи його як самобутнього та незалежного атома суспільства.

Виявлено, що монадологія Г. Лейбніца – це поворот до осмислення індивідуальності, адже завдяки його вченню про монади сформувались суспільні уявлення про унікальність, неповторність людської душі. Монадологія Г. Лейбніца внесла значний вклад у розвиток індивідуалізму, оскільки монада є суттю індивідуума, суб'єкта, що містять у собі можливість розвитку.

Встановлено, що монада – суть індивіда, суб'єкта, що мислить у собі можливість розвитку. Кожна монада в собі має принципи свого буття. Монади, як і індивіди, існують самі собою, не залежать від нічого іншого, крім Бога, кожна має свої відмінності й індивідуальну розвиненість. Як і монада, людина не тільки відображає світ, але його інтерпретує, тому особистість – це мікрокосмос, який відображає універсум. Г. Лейбніц обстоює тезу про нескінченний потенціал саморозвитку людства, адже завдяки діяльності людина стає вільною. Згідно із вченням цього філософа, бути найбільш вільною для людини – це бути детермінованою розумом, але водночас він і не заперечив значущості чуттєвого пізнання. Тому від розумності залежить ступінь свободи. Людський вчинок є індивідуальним актом волі лише тоді, коли він вмотивований.

Ключові слова: індивідуалізм, монадологія, індивід, гуманізм, Новий час, раціоналізм, свобода, свідомість, монада.

Постановка проблеми. Мислителі Нового часу своїми філософсько-правовими ідеями створили нові умови для розвитку «атомічного індивідуалізму». Уперше за всю історію розвитку філософії права, завдяки монадології Г. Лейбніца людина стала розглядатись як індивід, якому притаманні свої відмінності, особливості розвитку та здатність до самодіяльності, пізнання, аналізу, інтерпретації тощо. Завдяки монадології філософія права поставила на перше місце автономію, свободу та природні потреби окремого індивіда, розуміючи його як самобутній та незалежний атом суспільства.

Філософсько-правові ідеї Нового часу цікавили багатьох науковців, зокрема: А.В. Ботвінову, Н.Р. Вакулич, О.М. Корх, С.Н. Петрову, Ф.А. Станжевського, Є.В. Суконкіну, В.П. Шаповалова й інших. Водночас їхній науковий аналіз не стосувався

розкриття монадології Г. Лейбніца, де монада – це прототип індивіда.

Мета статті полягає в розкритті індивідуалізму Нового часу через монадологію Г. Лейбніца.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема людини в Новий час була поставлена на реальний ґрунт практичних, соціальних, моральних, політичних, економічних, правових відносин. Вона постала в загальному вигляді як проблема «природних прав» людини, які й окреслювали межі свободи та межі відповідальності людини. У XVIII ст. французькі матеріалісти проголосили, що людина має від народження природні права, а завдання суспільства полягає в тому, щоб сформулювати умови для їх реалізації. Філософія Нового часу стає в різноманітних сферах життя теорією реалізації природних прав людини. У європейській правовій думці в період Нового часу основні положення теорії природного права набули систематизованого вигляду та всебічного теоретичного обґрунтування. Право вже більше не сукупність можливостей, дарованих Богом людині, як це було в середньовічний період становлення правової думки, а логічно розбудована понятійна конструкція, що спирається на універсальну людську природу й охоплює низку базових для сучасної правової теорії понять [1, с. 76].

У Новий час гуманізм есплікується в такій політичній формі, як демократія і правова держава. Але ці поняття не знайшли б настільки потужної ідеологічної сили без ідеї прогресу, завдяки якому пояснюються всі явища історії від самого початку. «Прогрес» вирішує саме це завдання. Індивідуалізм, ґрунтуючись на раціоналізмі, культивує універсальні форми життєдіяльності у вигляді моральних, соціально-політичних, економічних і юридичних доктрин. Ці доктрини мають статус ґносеологічної загальності (універсальності), тобто розглядаються як вираз абсолютної істини. Це передбачає обов'язковий характер породжуваних відповідною формою гуманізму стереотипів ставлення людини до природи, моральних норм, розуміння «свободи», «влади» і «права». Тому в епоху Нового часу народжуються ідеї прогресу, свободи і рівності, що стали аксіологічним підґрунтям соціальних, політичних і юридичних трансформацій, які відбуваються з XIX ст. в Європі.

Гуманістична віра в добробут і розумність людської природи привела до формування теорій, які раціональним шляхом доводили можливість ідеальної форми суспільного устрою. У цих теоріях логіка міркувань була така: людина прекрасна і досконала за своєю природою; під впливом зовнішніх умов ця природа може бути спотворена; тому досить змінити зовнішні форми, і відновиться природний стан людини. Проблема держави і права в межах гуманістичного світогляду й ідеології

ставиться як відношення між людською природою та наявною формою держави. Різні форми держави по-різному здатні реалізувати природу людини. Лише «універсальна» держава, тобто така держава, яка відповідає «універсальній» природі людини, є рішенням проблеми державності. Кожен етап становлення гуманізму породжує відповідну «ідеальну» модель державності [2, с. 36].

Як уважає С.І. Максимов, філософія Нового часу стала джерелом утворення утопічної моделі, яка була заснована на бінарності природного і цивільного станів, причому суспільний договір є засобом переходу від одного стану до іншого. Водночас теоретичний задум цієї моделі змінює свідомість і поведінку людей, адже, незважаючи на утопічність проєкту, людина змінює соціальний світ своїми вчинками, перебуває під враженням нової дійсності і надихається цією картиною, користуючись символами і категоріями утопічного проєкту. Так і політико-філософська система змінилася під впливом природно-правового мислення, яке докорінно змінило практику державно-правового життя [3, с. 158]. Так і утворилася «правова держава», яка реалізується через інститут демократії, осмислюється як найбільш прогресивна щодо попередніх державних форм, оскільки найбільш адекватно втілює природні права людини (природу людини) – свободу і рівність. Альтернативні форми державності є менш досконалими, історично передують правовій державі.

Індивідуалізм у праві реалізований як принцип формування змісту норм та інститутів, спосіб регулювання правовідношень на основі загальнолюдських моральних цінностей. Філософсько-правовий зміст проблеми індивідуалізму у праві полягає у правовій концептуалізації його ідеї як основної прогресивної тенденції формування правових систем у сучасному світі.

Отже, новий атомічний індивідуалізм (індивідуалізм, згідно з яким людина – автономний, незалежний, самобутній атом) не лише змінив свідомість тогочасної людини, але й докорінно змінив державно-правове життя та правове мислення суспільства. Відкривши один із найголовніших принципів індивідуалізму – принцип індивідуальної свободи, епоха Нового часу розвинула зацікавлення до природних прав людини, місця людини в державі, взаємозв'язок громадянина і держави. Така свобода стала умовою народження нового індивідуального і суспільного буття та сприяла формуванню школи природного права. Окрім того, відтепер держава стала не просто об'єднанням людей, а об'єднанням індивідуальних, рівних людей, які мають право на приватність як обов'язкову умову формування індивідуальної ідентичності. Своєю чергою з'являється інститут демократії як утілення свободи і рівності та створення умов для повного творчого самовизначення особи.

Отже, Новий час зробив істотний внесок у розвиток індивідуалістичної філософсько-правової думки. Філософи Нового часу розкрили і проаналізували внутрішню суперечність гуманістичної філософії, яка виникає з теорії свободи волі індивіда і зводиться до того, що, незважаючи на «вільне» поведіння з гуманістичними цінностями – свободою волі, повним розкриттям сутності окремої людини, можливе перетворення свободи на ніким не контрольовану агресію всіх проти всіх, коли, за словами Т. Гоббса, «людина людині вовк». Тому в Новий час стали актуальними такі філософсько-правові питання, як: проблеми відносин держави й особистості, межі та підстави державного втручання у приватне життя підданих, гарантії від беззаконня і свавілля влади в разі здійснення державного примусу. Таке

розуміння філософами Нового часу гуманістичної проблематики заклало основу сучасного розуміння сутності індивідуалізму. До особливостей філософії Нового часу також відносять: зародження та розвиток капіталізму, прогрес в економіці, техніці, зростання продуктивності праці, що змінили свідомість та світогляд людей, спричинили суттєві перетворення в соціально-політичній сфері суспільства та бурхливий розвиток науки [4, с. 76].

Філософська культура Нового часу поклала початок економічному і духовному індивідуалізму, оскільки протиставила ізольованого індивіда застиглому у своїй нерухомості суспільству. Індивідуалізм цього часу становить сукупність соціальних, філософських, політичних, правових уявлень, ідей, поглядів про роль і значення людини у світі як суб'єкта соціальних відносин – особистості. Філософсько-правовий зміст ідеї індивідуалізму полягає в розкритті людини як автономної й універсальної істоти. Таке розуміння індивідуалізму концептуалізувалося західноєвропейською антропоцентричною філософією Нового часу, яка надає йому нормативної значущості щодо соціальної дійсності [2, с. 36].

Поняття «індивідуалізм» у Новий час отримує дещо іншу інтерпретацію, на відміну від епохи Відродження, оскільки відбулася моральна реабілітація людини, йдеться про розкріпачення індивідуальної ініціативи, створення умов для повного самовизначення особи, обґрунтування суверенності людини як морального суб'єкта, утвердження права на задоволення своїх потреб, і, як наслідок, «атомізація» суспільства. На нашу думку, ця нова філософія була визначена такими основними ідейними чинниками, як:

- утворення буржуазії, яка активно обстоювала ідеї свободи, братства, рівності, цінність нації та республіки, також викреслила із суспільного життя значення станової та родової приналежності;
- перехід до ринкових відносин, як результат – право розпорядження своїми здібностями та майном, утворенням приватності;
- релігійна реформація, що передбачала деїзм (звільнення від зовнішніх сил для повного творчого самовизначення), оскільки людина сама здатна «уподібнитися до Бога»;
- розвиток природознавства, який передбачав уподібнення життя людини до життя природи та висунення на перший план принципу причинності та закономірності природних процесів;
- утвердження визначної ролі розуму в пізнанні світу та застосування раціональності до філософсько-правових форм співжиття людей, зокрема права;
- висунення на перший план демократії, яка утвердила значення невід'ємних прав людини та правової держави як «універсальне» рішення проблеми державності, що відповідає природі людини;
- розкриття свободи через єдність і оригінальність кожного індивіда (індивідуальна свобода);
- утворення школи природного права, яка змінює ідеали соціальної справедливості й утверджує найвищу цінність – можливість відчувати, осмислювати, пізнавати буття.

XVII ст. не без підстав називають «століттям геніїв», указують на розмаїття, унікальність і творчу міць великих представників культури цього часу. Досить згадати імена Ф. Бекона, Р. Декарта, Б. Паскаля, Б. Спінози, Г. Лейбніца, без яких би не відбувся незвичайний злет філософсько-правової думки. Для характеристики

концепції індивідуалізму у філософії Нового часу варто розглянути філософсько-правові думки цих філософів, оскільки саме вони дають можливість побачити народження уявлення про людину (особистість) як суб'єкта, що мислить та пізнає.

Г. Лейбніц розпочинає поворот до діалектичного осмислення світу і людини в руслі природознавства. По суті його вчення було ідеалістичним тлумаченням епікурівського атомізму, бо його монадологія лежить за межами фізико-математичних явищ. Подібність монади з атомом виражено в їхніх основних ознаках, як-от: простота, або неподільність; одиничність, або індивідуальність: вони різні, помітні та віддільні одне від одного; самодостатність; замкненість і цілісність [5, с. 66]. Нагадаймо, що згідно з античною філософією права погляди Епікура мають індивідуалістичне забарвлення, яке ми віднаходимо в його усвідомленні щастя, задоволення, насолоди. Його індивідуалістичні принципи є втіленням натуралізму, оскільки для людини є цілком природним прагнення до задоволення й уникнення страждань. Епікурейська ідеальна людина має власні, індивідуалістичні, міцні й обмірковані переконання. Ця людина є вільною та здатна на самостійні вчинки, проте бажання людини не повинні переростати в егоїстичні, де задоволення є самоціллю, а моральні норми не мають жодного важеля впливу.

Г. Лейбніц у «Монадології» зазначає: «Монада <...> є не що інше, як проста субстанція, яка входить до складу складних; проста, значить, не має частин <...> Складна субстанція є не що інше, як сукупність або агрегат простих <...> Ці монади і суть справжні атоми природи, одним словом, елементи речей» [6, с. 413–414].

Г. Лейбніц, на відміну від Б. Спінози, у низці праць розвивав поняття субстанції, або монади, до її найдрібніших частинок, одиниць, наділяв їх загальними, особливими й одиничними силами і властивостями. Монади, згідно з Г. Лейбніцем, деякою мірою неповторні, стійкі та самостійні настільки, наскільки вистачає їм сил розумності та свідомості до вільного розвитку і саморозвитку, невичерпним джерелом яких служить їхня встановлена внутрішнім розвитком субстанціональна єдність у формі загальної необхідності й абсолютної свободи, а також власний розвиток кожної монади-субстанції. Зовнішні причини, на думку філософа, не мають вплив на природні зміни монад, а тому їхні зміни виходять із внутрішнього принципу. Джерелом зміни повинні служити всілякі відмінності, що містяться всередині кожної монади, завдяки їм і їхньому розвитку в суперечності кожна монада отримує можливість досягти деякої міри власної, індивідуальної розвиненості. Водночас абсолютно виключено вплив монад одна на одну, оскільки кожна з них подібна відокремленому, самостійному всесвіту. Монада є те, що існує саме собою і не залежить ні від нічого іншого, крім Бога, який створив весь світ монад [7, с. 37].

Отже, монада в Г. Лейбніца – це індивідуальність, замкнута в собі, яка формується як прояв універсальності тільки із себе. Поняття монади протистоїть поданням про тільки зовнішню причину зв'язку і в деякому сенсі охоплює саморозвиток, «саморух» речей. Кожна монада в самій собі має принципи свого буття. Г. Лейбніц по-своєму намагається поєднати принцип внутрішньої самозумовленості із принципом зовнішньої зумовленості в загальному взаємозв'язку всіх явищ. Саме через «самодіяльність» долається ізолюваність монади, відбувається перехід індивідуальності в нескінченне, в абсолютну безперервність, загальний зв'язок. Відштовхуючись від вивчення

зовнішніх зв'язків і переходячи до внутрішньої самообумовленості речі, дослідження через конкретний аналіз окремого підходить до істотних, фундаментальних, загальних зв'язків природи, утілених у законі саморозвитку даного явища. Ось цю діалектику перерваного і безперервного, окремого і загального якоюсь мірою вловлює Г. Лейбніц. Але «самодіяльність» монади виступає в Г. Лейбніца лише як духовна, вона є «глядячою світової драми», а не дійовою особою. Монадологія Г. Лейбніца внесла значний вклад у розвиток індивідуалізму, оскільки монада є суттю індивідуума, суб'єкта, що містять у собі можливість розвитку [5, с. 68–69].

Проблема свободи власне у філософсько-правовому плані більш-менш чітко формується лише в Новий час. Так, Г. Лейбніц відзначав: «Термін «свобода» дуже двозначний», адже позитивні визначення зводяться до стану суб'єкта, що діє із власної волі, а негативні – до констатації відсутності протидії. Окрім того, як уважає філософ, якщо дух одержимий сильною пристрастю, то він не буває вільний, бо ми тоді не здатні хотіти як повинно, тобто належним чином обдумати [8, с. 174]. Людина, згідно з Г. Лейбніцем, – носій свободи, який не тільки механічно відображає світ, а і свідомо-логічно існує у світі як індивідуальність. Трансцендентність розуму, на думку Г. Лейбніца, є апіорна властивість інтелектуальної природи людини, «буття, єдність, тотожність, причина, сприйняття, міркування до безлічі інших понять, яких не можна почерпнути з почуттів» [6, с. 171].

На думку Г. Лейбніца, невід'ємними елементами свободи є свідомість і розумність. Свободу варто мислити як необхідну, але аж ніяк не чужу природному і людському випадковому. Від розумності монад залежить ступінь їхньої свободи. Вищою свободою володіє монада у вигляді Бога, який усе суще бачить у яскравому світлі розуму, необхідного для усвідомлення всього багатства і розмаїття космосу. Також Бог визначає координацію і синхронність діяльності монад. Монада вільною не народжується, а стає у процесі діяльності. Разом із монадою ідея свободи не народжується, вона лише сприяє останній [7, с. 38–39].

Свобода волі, як уважав Г. Лейбніц, завжди детермінована як зовнішніми, так і внутрішніми причинами. Мислитель глибоко обґрунтував поняття свободи, яка є свободою дій та має свої ступені й різновидності. Свобода людини буває обмеженою або неможливою за відсутності вибору. Причому вибір здійснює сама людина. Усі монади займаються мимовільною діяльністю, але лише у вищих монад (як-от «духи») ця діяльність стає свободою. Розум для цього повинен подолати безліч випадковостей, бо їх повне подолання неможливе, неможлива і необмежена, абсолютна свобода. Абсолютними істинами володіє лише Бог, який може з'єднати необхідність зі свободою. Щодо людини, то для неї «детермінованість розумом на краще – це значить бути найбільш вільною». Найважливішим змістом такої свободи є вмотивованість людських учинків. У вмотивованості тих чи інших учинків проявляється об'єктивна випадковість, звідси впливає індивідуальність акту волі [9, с. 28–29].

Є.Н. Петрова вважає, що саме з Г. Лейбніца починається поворот до осмислення індивідуальності людини завдяки ідеї цілісного аналізу світу, його єдності. Г. Лейбніц, відштовхуючись від ідеї гармонійного зв'язку людського універсуму, розвинув оригінальну концепцію людської свободи. Він обстоював не волю, сформовану в теології Середньовіччя, а волю активно діючої особистості в досягненні поставлених цілей. Г. Лейбніц бачив «у свободі індивідуального вибору і різноманітності

індивідуальностей нескінченний потенціал саморозвитку людства» [10, с. 88]. Г. Лейбніц уважав, що людська індивідуальність, особистість є цілий мікрокосмос, який зі свого погляду відображає універсум. Отже, якщо слідувати його гіпотезі, особистість повинна також бути упорядкованою, як і сам універсум [8, с. 405]. Водночас представник «радикального метафізичного індивідуалізму» Г. Лейбніц, незважаючи на те, що неодноразово повторює про ізольованість своїх унікальних субстанцій-монад як основу особистої незалежності та неповторності, цю ізольованість зовсім не абсолютизує. Він неодноразово повторює у своїй «Монадології», що будь-яка проста субстанція має відносини, через які виражаються всі інші субстанції. Кожний індивід завдяки цьому перебуває в загальному зв'язку з усіма іншими і світом загалом, одержує можливість погоджувати свої дії із суспільством та іншими людьми, з усіма різновидами необхідності [6, с. 422].

Як уважав Г. Лейбніц, лише душа надає людині унікальності, неповторності, індивідуальності. Уся природа – це, на думку філософа, свого роду розсип духовних одиниць. Людська душа-монада володіє свідомістю і самосвідомістю, тому душі людей відрізняються одна від одної. Людина має здатність до внутрішнього самовизначення завдяки своїй душі. Кожна людина сприймає навколишній світ відповідно до власних уявлень і досвіду. Одержаний у результаті такого сприйняття образ навколишнього світу включає в себе як свої власні властивості (первинні якості), так і властивості, здобуті суб'єктом (вторинні якості), і їх неможливо розмежувати. Кожна людина, таким чином, здатна створити індивідуальну картину світу, але ці уявлення по суті своїй тотожні та відображені в головних властивостях і якостях навколишньої дійсності [11, с. 246].

Зміст душі Г. Лейбніц поділяв за ступенем усвідомленості знання, а тому він виділив у душі-монаді три області:

- 1) ясного, чіткого знання – це чуттєве пізнання;
- 2) смутного знання і несвідомого – це водночас чуттєві і розумово доступні поняття, які будуються через узагальнення даних органів почуттів та відкривають зв'язки і відносини;
- 3) розумово досяжні поняття або знання, які не опираються на чуттєві сприйняття та виводяться з розуму. Г. Лейбніц пов'язував пізнання загальних і необхідних істин саме з розумом, проте і не заперечив значущості чуттєвого пізнання. Несвідому частину душі, на його думку, можна було пізнати тільки інтуїцією, а не логічним мисленням [12, с. 50–51].

Висновки. Отже, монадологія Г. Лейбніца – це поворот до осмислення індивідуальності, адже завдяки його вченню про монади сформувались суспільні уявлення про унікальність, неповторність людської душі. Тому монада – суть індивіда, суб'єкта, що мислить у собі можливість розвитку. Монади, як і індивіди, існують самі собою, не залежать від нічого іншого, крім Бога, кожна має свої відмінності й індивідуальну розвиненість. Як і монада, людина не тільки відображає світ, але його інтерпретує, тому особистість – це мікрокосмос, який відображає універсум. Г. Лейбніц обстоює тезу про нескінченний потенціал саморозвитку людства, адже завдяки діяльності людина стає вільною. Згідно з вченням цього філософа, бути найбільш вільною для людини – це бути детермінованою розумом, але водночас він і не заперечив значущості чуттєвого пізнання. Тому від розумності залежить ступінь свободи. Людський вчинок, своєю чергою, є індивідуальним актом волі лише тоді, коли він умотивований.

Література:

1. Гришук О.В., Романинець М.Р. Формування та розвиток ідеї відповідальності людини в праві. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013.
2. Мкртычев С.Б. Философско-правовой анализ гуманизма в современном российском правовопонимании : дис. ... канд. философ. наук: 09.00.08. Ростов-на-Дону, 2007.
3. Максимов С.І. Природно-правове мислення. *Вісник Академії правових наук України*. 2000. № 4 (27).
4. Гришук О.В., Гелеш А.І. Формування та розвиток ідеї гуманізму у праві : монографія. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2013.
5. Сукопкина Е.А. Атомизм в философской онтологии и теории познания : дис. ... канд. филос. наук: 09.00.01. Нижний Новгород, 2006. 171 с.
6. Лейбниц Г. Сочинения : в 4-х т. Пер. с нем. В.Н. Князева. Москва : Мысль, 1982. Т. 1. 560 с.
7. Шаповалов В.П. Проблема генезиса человеческой свободы : философско-методологические аспекты : дис. ... канд. филос. наук: 09.00.01. Владивосток, 2003. 196 с.
8. Лейбниц Г. Новые опыты о человеческом разумении : сочинения : в 4-х т. Москва : Мысль, 1983. Т. 2. Кн. 2 : Об идеях. Гл. XXVII : О тождестве и различии. 418 с.
9. Вакулич Н.Р. Свобода и личность : социокультурные основания : дис. ... канд. филос. наук: 09.00.11. Саратов, 2001. 131 с.
10. Петрова Е.Н. Экология индивидуальности : философско-социологический аспект. Екатеринбург, 1992. 160 с.
11. Лейбниц Г. Сочинения : в 4-х т. / ред. и сост., авт. вступ. ст. и примеч. Г.Г. Майоров, Л.Л. Субботин. Перев. Я.М. Боровского и др. Москва : Мысль, 1984. Т. 3. 734 с.

Pylypshyn P. *Monadology as a change to interpretation of individuality in the philosophy of law of G. Leibniz*

There was made an attempt in the article to reveal individualism through the Monadology of G. Leibniz. Due to G. Leibniz's Monadology, a person began to be considered as an individual who had his own distinctions, peculiarities of development and capability to independent actions, cognition, analysis, interpretation, etc. Thanks to the achievements of Monadology, the philosophy of law put in the foreground the autonomy, freedom and natural needs of an individual, recognizing him as authentic and independent atom of society.

It was defined that Monadology of G. Leibniz was a change to interpretation of individuality, since due to his doctrine of Monads, public notions of unicity, originality of human soul were formed. Leibniz's Monadology has made a significant contribution to the development of individualism, because the Monad is the essence of an individual, of subject, which comprise the possibility of development.

It was determined that the Monad was the essence of an individual, a subject who saw in himself the possibility of development. Each Monad in itself has the principles of its existence. Monads, as well as individuals, exist on their own, depend on nothing but God, each has its own distinctions and individual maturity. A human, as well as the Monad, not only reflects the world, but interprets it, therefore personality is a microcosm expressing the Universum. G. Leibniz stands for the thesis of infinite potential of humanity self-development, since through activity a human becomes free. According to the teachings of this philosopher, being the most free for a human – is to be mind-deterministic, nevertheless, he did not deny the significance of sensual cognition. Therefore, the level of freedom depends on rationality. A human act, on its part, is an individual act of will only when it is motivated.

Key words: individualism, Monadology, individual, humanism, New Age, rationalism, freedom, consciousness, Monad.